

1. Palatul lui Constantin Vodă Brâncoveanu de la Mogoșoaia și parcul acestuia a fost inclus încă de la începuturile Comisiunii Monumentelor Istorice în inventarul monumentelor istorice ale Vechiului Regat. Cercetările oneste ale lui Virgil Drăghiceanu, publicate în Buletinul Comisiunii și mai cu seamă artistică restaurare a lui G. M. Cantacuzino au făcut din palatul și parcul de la Mogoșoaia unul din înaltele locuri ale monumentalității românești.

2. Statutul de monument istoric în conformitate cu Legea pentru conservarea și restaurarea monumentelor istorice din 28 iulie 1919 a fost întărit prin decrete regale după cum urmează:

2.1. Pe temeiul procesului-verbal al ședinței CMI din 7 aprilie 1945 și a raportului ministrului Artelor nr. 19932/1945, prin decretul regal nr. 1222 din 14 aprilie 1945, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 91 din 19 aprilie 1945, art. 1 „curtea domnească brâncovenească din Mogoșoaia, județul Ilfov, compusă din Palatul domnesc, paraclisul curții, bucătăria boltită, împreună cu parcul, terasele, grădinile și livezile curții se clasează monument istoric”. Decretul era semnat de majestatea sa regele Mihai I și contrasemnat de ministrul Artelor Mihai Răfăa.

2.2. Pe temeiul procesului-verbal al aceleiași ședințe a CMI din 7 aprilie 1945, prin înaltul decret regal nr. 369 din 7 martie 1947, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 60 din 13 martie 1947, art. 1 „Gârla Colentina, cuprinsă în parcul Palatului brâncovenesc din Mogoșoaia – Ilfov, se clasează monument istoric”. Decretul era semnat de regele Mihai I și de ministrul Artelor, Ion Pas.

2.3. Extinderea și limitele zonei clasate monument istoric prin înaltele decrete-regale din 1945 și 1947 erau definite în menționatul proces verbal al ședinței Comisiunii Monumentelor Istorice din 7 aprilie 1945: „curtea domnească brâncovenească din Mogoșoaia, județul Ilfov, compusă din: palatul domnesc, paraclisul curții și bucătăria boltită împreună cu cadrul ei natural care cuprinde parcul, terasele, grădinile și livezile, mărginite spre est cu zidul de incintă exterior și spre nord-est cu perdeaua de salcâmi, până la șoseaua comunală, apa Colentinei și malul drept al apei pe porțiunea plantată de la zăgazul existent, până la limita

nord a proprietății, precum și o zonă non-aedificandi, în fața pridvorului domnesc, spre vest, de la malul apei și până la șoseaua viei, trecându-se în inventarul general al monumentelor istorice din România”. „Parcul 36 ha; lunca 8 ha; zona non-aedificandi 7 1/2 ha”. În aceeași zi de 7 aprilie 1945 ministrul Artelor, Mihai Răfăa, vedea și aproba procesul-verbal al hotărârii Comisiunii.

În ceea ce privește suprafața acvatică, prin încheierea ședinței din 23 octombrie 1946 a Comisiunii Monumentelor Istorice se arată că aceasta „a înțeles și înțelege că și porțiunea din balta și apa Colentinei /.../ face parte din bunurile decretate monumente istorice”.

Comitetul de reformă agrară Mogoșoaia și a plasei acesteia prin procesele-verbale nr. 5 din 15 august 1946 și 2247 din 1 septembrie 1946 a confirmat și o suprafață de 30 ha, „balta (ce) curge prin mijlocul parcului Bibescu, declarat monument istoric”.

3. După instaurarea deplină a regimului de dictatură comunistă asupra Regatului României, în *Lista monumentelor de cultură de pe teritoriul R. P. R.*, parte integrantă a Hotărârii Consiliului de Miniștri nr. 1160 din 23 iunie 1955, la capitolul „Monumente de Arhitectură”, nr. 126 era înscris „Palatul Brâncoveanu (cu întregul complex de clădiri și parcul înconjurător)”.

3.1. Din punctul de vedere al administrației, după alungarea în 1949 a proprietarilor legali – la acea dată Valentina Ghika-Comănești, născută Bibescu –, clădirile, parcul, lacul și celelalte anexe ale palatului fuseseră preluate de Ministerul Învățământului Public, Sfatul Popular al Capitalei și Ministerul Forțelor Armate. În principiu, prin Hotărârea Consiliului de Miniștri al R.P.R. nr. 2331 din 31 octombrie 1952, întreg domeniul și clădirile urmau să treacă în folosința Comitetului pentru Artă, Uniunii Scriitorilor, Uniunii Compozitorilor, Uniunii Artiștilor Plastici și Uniunii Arhitecților.

3.2. În martie 1955, prin ordinul nr. 277/1955 al Ministerului Culturii, o porțiune de circa 10 ha din parcul monument istoric a fost trecută în administrarea directă a Sfatului Popular al capitalei cu condiția păstrării caracterului de „monument de cultură” – prin care se înțelegeau atunci generic „monumentele

istorice" – și executarea lucrărilor de întreținere a malurilor lacului, inclusiv pe partea rămasă în administrarea Ministerului Învățământului și Culturii.

Prin succesive ciuntiri, până la această dată, parcul rămas în administrația directă a Ministerului Culturii se redusese la 12,5 ha.

3.3. După 1989, palatul și parcul rămas au fost date prin ordinul Ministerului Culturii în administrarea trustului „Domus”, în pofida solicitărilor – o clipă aprobate pe hârtie – ale Comisiei Naționale și Direcției Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice de a prelua *in integrum* monumentul istoric de la diferiții beneficiari de folosință.

Din 1 iunie 1990, prin ordin al Ministerului Culturii, și-a început activitatea Centrul Național de Cultură Mogoșoaia – Buftea, astăzi Centrul Național de Cultură Mogoșoaia. Prin adresele nr. 463 din 29 iunie 1922 și 465 din 26 mai 1993, această instituție a solicitat DMASI delimitarea și reconstituirea domeniului monument istoric și stabilirea zonei sale de protecție. Adiacent în adresa din iunie 1992 s-a propus ca biserica palatului să fie scoasă din serviciul cultului și introdusă în circuitul de vizitare, sprijinindu-se financiar enoriașii să-și construiască altă biserică.

4. Concluzii

După cercetarea istorică întreprinsă inclusiv asupra vechilor hotărânicii, rezultă că monumentul istoric, curțile brâncovenești cu palatul, paraclisul, cuhnia, parcul cu terasele, grădinile și livezile, precum și gârla Colentinei cu balta cuprinsă în parcul palatului brâncovesc se pot marca pe planul de situație adiacent astfel.

În ceea ce privește necesitatea conservării și restaurării integrale a parcului monument istoric, în arhiva noastră se află referatul din august 1955 al specialistului autorizat al chestiunii, G.M. Cantacuzino, pe care îl redăm în anexă.

În ceea ce privește biserica cu hramul Sf. Gheorghe, ctitoria lui Constantin Brâncoveanu și

a vărului său Șerban Cantacuzino – mare spătar –, devenită paraclis al palatului domnesc menționez că în urma corespondenței de 1933–1934 dintre Comisiunea Monumentelor Istorice și Mitropolia Ungro-Vlahiei, prin ordin nr. 4069 din 28 aprilie 1934, Mitropolia Ungro-Vlahiei „a aprobat ca paraclisul din curtea și lângă palatul brâncovesc de la Mogoșoaia să fie clădit de Vodă Constantin Brâncoveanu în anul 1688 să fie declarat biserică ctitoricească îngrijită sub conducerea Comisiunii Monumentelor Istorice”.

În conformitate cu art. 162 din Statutul pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române, în vigoare și astăzi „bisericele ctitoricești, întemeiate pe baza actelor de fundație, se conduc de episcopii speciale”.

În consecință, am onoarea de a propune Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice și Ansamblurilor și Siturilor Istorice aplicarea litera și spiritul lor a deciziilor Comisiunii Monumentelor Istorice din 1945 și 1946, înaltelor decrete regale din 1945 și 1947 pentru delimitarea monumentului istoric curtea brâncovenești de la Mogoșoaia.

În ceea ce privește biserica-paraclis a curții brâncovenești în conformitate cu statutul stabilit în 1934, Comisia Națională a Monumentelor Istorice în unire cu moștenitorii legali ai ctitorilor, Basarab-Brâncoveanu Cantacuzino, urmează să formeze episcopii pentru administrarea acestora.

Luându-se în considerare însemnătatea total deosebită a chestiunii în discuție, propun Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice inițierea unei hotărâri guvernamentale pentru aplicarea din nou a înaltelor decrete regale privitoare la curțile brâncovenești de la Mogoșoaia.

SERGIU IOSIPES

REFERAT

privitor la parcul de la Mogoșoaia

În referatul pe care l-am prezentat la sfârșitul lunii trecute privitor la parcul palatului Mogoșoaia, atrăgeam atenția asupra faptului că Mogoșoaia este un întreg domeniu peisagistic făcut pentru a pune în valoare edificiul brâncovenesc. Acest domeniu se compunea până în 1949 din parcul propriu-zis și de malurile Colentinei, care formau o poziție unitară și omogenă care nu era efectul întâmplării, dar a unei îndelungate și voluntare stăruințe.

În proiectul care se prezintă astăzi spre avizare se constată următoarele:

1. Terenurile plantate și neplantate, din incinta îngrădită a parcului și cele din afară de zid nu sunt prevăzute decât în parte în cadrul proiectului prezentat.

2. Parcul propriu-zis el însuși este mutilat înspre șosea în care cel puțin jumătate e afectat unui ștrand public.

3. Proiectul de parc dinspre nordul palatului se oprește arbitrar, neîntrebuințându-se decât mai puțin de jumătatea terenului disponibil fără a include bogatele plantații dinspre nord, cu insula de pe Colentina și fără a atinge măcar zidul de incintă, dinspre nord și nord-vest.

Principial, cred că Dir. Gen. a Mon. Istorice nu poate admite această mutilare a vechiului parc și a anexelor sale formând o parte integrantă a edificiului istoric

Mogoșoaia nu este numai un palat izolat, dar mai ales un monument cu tot peisagiul și tot ansamblul său peisagistic.

Chiar dacă din motive de economie sau din alte motive de oportunitate nu s-ar putea restaura, replanta și ameliora parcul și peisagiul cu terenurile sale componente imediate, nu se poate admite studierea parțială a parcului.

Anul acesta s-ar putea curăța parcul și replanta esențe ce au pierit. Dar a începe amenajarea parcului pe fragmente neunitare, acceptând o situație de fapt dăunătoare, nu se poate admite, cu atât mai mult că sunt informat de intenția forurilor superioare de a suprima ștrandul.

Din aceste motive cred în primul rând că proiectul nu poate fi aprobat.

Trebuie cerut proiectanților un plan de ansamblu a întregului parc studiat unitar, ceea ce nu e cazul actualului proiect care nu e decât

o juxtapunere de grădinițe care nu țin destul seamă nici de teren, nici de peisagiu, nici de arhitectură.

De exemplu:

a) în curtea de est (după intrare) se ascunde aproape pe jumătate vechea bucătărie cu arcadele sale, prin plantații;

b) spre nord, terenul coborând, nu este folosit după natura lui. Se formează o mulțime de alei și grupuri de copaci fără a se ține seama de fațada de nord a palatului. Grădina nu e compusă nici în funcția cererii unei perspective spre palat, nici din palat. Parcul trebuie compus în funcția palatului în primul rând. În cazul prezentat, fiecare grădină e compusă pentru sine ca un obiect autohton;

c) terenurile din stânga și dreapta aleii de intrare un sunt incluse în proiect;

d) în ceea ce privește parcul dinspre fațada de sud, cuprins între lac și marea alee de acces dinspre șosea, acesta e studiat fără a ține seamă de tot terenul.

Nu cred nimerită crearea unui număr prea mare de alei. O alee de lungul apei și una sau două de racord cu aleea mare (care nici nu e luată în considerare în proiect) ar fi suficiente.

Ar trebui păstrate vechile grupuri de copaci, care ar trebui numai completate.

În concluzie, cred că acest proiect trebuie refăcut și, cum am mai preconizat mai sus, studiat unitar ca o mare și singură compoziție în funcția unor axe impuse de palat, așa cum se obișnuiește în marile compoziții de acest soi.

Cred că, principial trebuie completat, continuat și dacă se poate, îmbunătățit ce a fost, dar nu refăcut altceva cu totul străin ca în proiectul de față. În orice caz, trebuie salvate terenurile riverane pe ambele maluri ale Colentinei și incluse aceste maluri în parc.

Mogoșoaia se mai găsește în situația de a fi salvată împreună cu tot peisagiul. Proiectul prezentat, în afară de defectele sale analizate mai sus, e conceput într-un spirit învechit și străin celor mai elementare reguli și cunoștințe de peisagistică.

15 august 1955

Referent

[G.M.] CANTACUZINO